

Вимоги законодавства України з питань оцінки відповідності продукції залізничного призначення

1. Щодо правових основ господарської діяльності.

Примітка. В цьому пункті, а далі за текстом похилим шрифтом виділені цитати із нормативно-правових актів України та інших документів.

Статтею 12 Господарського Кодексу України встановлено, що одними із основних засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання є технічне регулювання.

Статтею 15 визначено, що з метою технічного регулювання у сфері господарювання застосовуються: технічні регламенти; стандарти; кодекси усталеної практики; класифікатори; технічні умови.

«Застосування стандартів, кодексів усталеної практики чи їх окремих положень є обов'язковим для:

суб'єктів господарювання, якщо обов'язковість застосування стандартів чи кодексів усталеної практики встановлено нормативно-правовими актами;

учасників угоди (контракту) щодо розроблення, виготовлення чи постачання продукції, якщо в ній (ньому) є посилання на певні стандарти чи кодекси усталеної практики;

виробника чи постачальника продукції, якщо він склав декларацію про відповідність продукції певним стандартам чи застосував позначення цих стандартів у її маркуванні.»

2. Щодо забезпечення безпеки життя і здоров'я громадян на залізничному транспорті.

Законами України «Про транспорт», «Про залізничний транспорт», Постановою КМУ «Про затвердження Статуту залізниць України»:

- обов'язки із забезпечення безпеки життя і здоров'я громадян, безпеки руху поїздів, охорони навколишнього природного середовища покладено на ПАТ «Укрзалізниця»;

- встановлено обов'язковими для всіх юридичних і фізичних осіб на території України нормативні документи, що визначають порядок і умови перевезень, користування засобами залізничного транспорту загального користування, безпеки руху, охорони праці, забезпечення громадського порядку, пожежної безпеки, санітарні норми та правила на залізничному транспорті України.

3. Щодо законодавства у сфері технічного регулювання.

Відповідно до статей 2, 3 Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» (далі – Закон) оцінка відповідності продукції, процесу, послуги, системи здійснюється:

- на відповідність вимогам технічних регламентів;
- шляхом добровільної оцінки відповідності;
- на відповідність вимогам міжнародних договорів України та інших нормативно-правових актів.

Відповідно до Закону:

«оцінка відповідності - процес доведення того, що визначені вимоги, які стосуються продукції, процесу, послуги, системи, особи чи органу, були виконані. Оцінка відповідності органу здійснюється шляхом акредитації органів з оцінки відповідності.

процедура оцінки відповідності - будь-яка процедура, яка безпосередньо чи опосередковано використовується для визначення того, що визначені вимоги виконуються;

орган з оцінки відповідності - підприємство, установа, організація чи їх структурний підрозділ, що здійснює діяльність з оцінки відповідності, включаючи випробування, сертифікацію та інспектування.

документ про відповідність - декларація (в тому числі декларація про відповідність), протокол (у тому числі протокол випробувань), звіт, висновок, свідоцтво, сертифікат (у тому числі сертифікат відповідності) або будь-який інший документ, що підтверджує виконання визначених вимог, які стосуються об'єкта оцінки відповідності.»

3.1 Відповідність вимогам технічних регламентів.

Відповідно до ст. 11 Закону:

«1. Відповідність введеної в обіг, ... продукції вимогам усіх чинних технічних регламентів, які застосовуються до такої продукції є обов'язковою, ...»

2. Відповідність продукції вимогам технічних регламентів може бути забезпечена шляхом застосування національних стандартів та/або технічних специфікацій, посилення на які містяться у відповідних технічних регламентах.»

Відповідно до п. 4 ст. 14 Закону для реалізації процедур оцінки відповідності вимогам технічних регламентів застосовуються модулі оцінки відповідності.

Підтвердженням позитивних результатів оцінки відповідності здійснених органом з оцінки відповідності є документ про відповідність.

Аналіз чинних технічних регламентів (на сьогодні 53 шт.), постанови Кабінету Міністрів України № 95 від 13 січня 2016 р. «Про затвердження модулів оцінки відповідності, які використовуються для розроблення процедур оцінки відповідності, та правил використання модулів оцінки відповідності» та проекту постанови Кабінету Міністрів України, якою планується затвердження

модулів оцінки відповідності вимогам технічних регламентів безпеки у галузі залізничного транспорту свідчить, що:

- основним документом про відповідність є **декларація про відповідність** складена виробником або уповноваженим представником;

- **декларація про відповідність** складається на основі позитивних результатів оцінки відповідності здійснених органом з оцінки відповідності:

призначеним та акредитованим, якщо це прямо визначено в модулях оцінки відповідності або

іншим акредитованим органом з оцінки відповідності, який визначається виробником самостійно при реалізації модулів якими передбачена процедура – внутрішній контроль виробництва.

Перелік документів про відповідність вимогам технічних регламентів зазначено в додатку 3.

3.2 Добровільна оцінка відповідності

Відповідно до ст. 24 Закону:

«Добровільна оцінка відповідності здійснюється на добровільних засадах, в будь-яких формах, включаючи випробування, декларування відповідності, сертифікацію та інспектування, та на відповідність будь-яким заявленим вимогам.»

Орган з оцінки відповідності залучається до здійснення добровільної оцінки відповідності на умовах, визначених договором між заявником і таким органом.

Підтвердженням позитивних результатів добровільної оцінки відповідності здійснених органом з оцінки відповідності є документ про відповідність.

Перелік документів про відповідність заявленим вимогам за результатами добровільної оцінки відповідності зазначено в додатку 3.

3.3 Відповідність вимогам міжнародних договорів України та інших нормативно-правових актів.

Законами України «Про транспорт», «Про залізничний транспорт», «Про перевезення небезпечних вантажів» встановлені обов'язкові вимоги до забезпечення безпеки на залізничному транспорті, а саме:

- «- транспортні засоби повинні відповідати вимогам безпеки, охорони праці та екології, державним стандартам, мати відповідний сертифікат;*

- рухомий склад, обладнання та інші технічні засоби, які постачаються залізничному транспорту, повинні відповідати вимогам безпеки руху, схоронності вантажів, охорони праці, екологічної безпеки і мати відповідний сертифікат;*

- пакування (тара, крупногабаритна тара, контейнери середньої вантажопідйомності для масових вантажів), контейнери, цистерни та засоби пакування, що можуть за результатами випробувань використовуватися для перевезення зазначеної продукції та відходів, повинні мати сертифікати відповідності.»*

Виходячи із зазначеного законодавство України встановлює наступні обов'язкові вимоги при постачанні продукції для потреб залізничного транспорту, а саме:

3.3.1 Продукція повинна відповідати вимогам безпеки.

Обов'язок визначати обов'язкові вимоги до певних видів продукції для потреб залізничного транспорту, використання яких може завдати шкоди життю, здоров'ю, майну громадян, навколишньому природному середовищу, контролювати їх виконання – покладений на ПАТ «Укрзалізниця» (дивись вище пункт 2).

З врахуванням цього на ПАТ «Укрзалізниця» законодавчими актами покладені обов'язки та відповідальність за допуск залізничного обладнання (рухомого складу та об'єктів інфраструктури) на інфраструктуру:

- Закон України від 05.06.2003 №943 «Про приєднання України до Конвенції про міжнародні залізничні перевезення (КОТІФ)» (Додаток G);
- Правила технічної експлуатації залізниць України, затверджені наказом Міністерства транспорту України від 20 грудня 1996 року № 411 (п.9.7).

Реалізацію зазначеного ПАТ «Укрзалізниця» здійснює шляхом формування переліків продукції залізничного призначення, яка безпосередньо впливає на безпеку руху, життя, здоров'я, майно громадян, навколишнє природне середовище, та процедур допуску залізничного обладнання на інфраструктуру, які визначені:

- рішенням 46 засідання Ради по залізничному транспорту держав-учасниць Співдружності 17-19.05.2007 (зі змінами, прийнятими на 49, 60, 63, 66 засіданнях Ради);

- наказом ПАТ «Укрзалізниця» від 01.02.2016 №044 «Про затвердження Переліку продукції, при виробництві якої повинен здійснюватися інспекторський контроль»;

- рішенням 55-го засідання Ради із залізничного транспорту держав-учасниць Співдружності від 28-29.10.2011, 56-го засідання Ради від 17-18.05.2012, які реалізовані наказом ПАТ «Укрзалізниця» від 05.06.2012 № 209-Ц;

- наказами ПАТ «Укрзалізниця», якими встановлюються вимоги до експлуатації та ремонту рухомого складу та інфраструктури.

Крім зазначеного підтвердження дотримання вимоги безпеки продукції та відсутності негативного впливу на діяльність залізничного транспорту ПАТ «Укрзалізниця» здійснює при реалізації ДСТУ ГОСТ 15.001:2009 «Система разработки и постановки продукции на производство. Продукция производственно-технического назначения» (буде скасовано з 01.01.2019) та ДСТУ 8634:2016 «Система розроблення та поставлення продукції на виробництво. Настанови щодо розроблення та поставлення на виробництво нехарчової продукції» (на заміну ДСТУ ГОСТ 15.001:2009, ДСТУ ГОСТ 15.005:2009, ДСТУ ГОСТ 15.009:2009, ДСТУ ГОСТ 15.311:2009, набуде

чинності з 01.01.2018) шляхом участі в процедурах постановки на виробництво та узгодження нормативних документів, в тому числі технічних умов виробників.

Визначений перелік не є вичерпним і може доповнюватись ПАТ «Укрзалізниця» в залежності від змін у законодавстві України та від виконання нею поставлених законодавством завдань щодо забезпечення безпеки на залізничному транспорті.

3.3.2 Продукція повинна мати відповідний сертифікат.

Відповідно до Закону сертифікат (у тому числі сертифікат відповідності) є одним із видів документів про відповідність, що підтверджує виконання визначених вимог зазначених в п.3.3.1, які стосуються об'єкта оцінки відповідності.

Враховуючи норми Закону документ про відповідність (сертифікат, сертифікат відповідності) є підтвердженням позитивних результатів оцінки відповідності здійснених акредитованим органом з оцінки відповідності шляхом випробування, сертифікації та інспектування.

Відповідно до Закону:

«сертифікація - підтвердження відповідності третьою стороною (особою, яка є незалежною від особи, що надає об'єкт оцінки відповідності, та від особи, що заінтересована в такому об'єкті як споживач чи користувач), яке стосується продукції, процесів, послуг, систем або персоналу;

випробування - визначення однієї чи кількох характеристик об'єкта оцінки відповідності згідно з процедурою;

інспектування - перевірка продукції, процесу, послуги чи установки або їх проектування та визначення їх відповідності конкретним вимогам або, на основі професійного судження, загальним вимогам.»

Перелік документів про відповідність вимогам законодавства зазначено в додатку 3.

4. Щодо компетентності органів з оцінки відповідності.

Відповідно до Закону та Закону України «Про акредитацію органів з оцінки відповідності» органами з оцінки відповідності можуть бути:

«орган з інспектування - орган з оцінки відповідності, який здійснює інспектування;

орган із сертифікації - орган з оцінки відповідності, який є третьою стороною та управляє схемами сертифікації;

випробувальна лабораторія - орган з оцінки відповідності, який проводить випробування.»

Відповідно до цих законів органи з оцінки відповідності повинні підтвердити свою компетентність та галузь (сферу) діяльності шляхом акредитації відповідно до встановлених законодавством України процедур.